

ZEELAND

Twintig eeuwen Zeeuwen
en hun rijke verleden

ACH LIEVE TIJD

Voorwoord

Op de omslag: Al eeuwenlang verdienen Zeeuwen met de visserij hun brood. Soms met maar kleine schepen, zoals dit schilderij van C. Kimmel uit omstreeks 1850 laat zien. De taken zijn duidelijk: de mannen vangen de vis en de vrouwen verkopen die dan op de markt en langs de huizen. (ZM)

Links: Het personeel van buitenplaats Duinvliet bij Domburg bijeen aan het begin van deze eeuw. Veel rijke Middelburgers bezaten buiten de stad zo'n riant tweede huis. (ZDC)

Onder: Middelburg was omstreeks 1650 een welvarende en nijvere stad. De Lange Jan torent boven de andere gebouwen uit. Via een al lang geleden gedempt havenkanaal konden koopvaardij schepen de stad binnenvaren. (RAZ/ZI)

Ons verleden maakt ons tot wat we zijn. Dat geldt voor ieder van ons persoonlijk en dat geldt voor onze samenleving in zijn totaliteit.

Dat beseft ook bijna iedereen en daarom zijn we ook zo geïnteresseerd in onze persoonlijke historie en de historie van onze eigen samenleving.

Mensen houden dagboeken bij. Mensen zijn blij met oude familiefoto's, bespreken op verjaardagen de familiebanden tot meerdere generaties terug, en betreuren zo nodig de sloop van het huis, waar de familie ooit woonde of het verdwijnen van de fabriek waar men eens werkte of de paadjes waarlangs men liep.

Iedereen is gehecht aan zijn of haar verleden, tot aan het begin van de eigen jeugd, tot de tijd van de grootouders of nog veel verder terug.

En iedereen is blij met de sporen van het verleden in onze tijd; de monumenten die behouden zijn, de tekenen in het landschap en de overgeleverde gebruiken.

Niemand heeft echt een hekel aan de geschiedenis. Wel aan de dode cijfers, al die jaartallen, die vroeger op school geleerd moesten.

Dat was een goed bedoelde, maar meestal matig geslaagde poging ons ons verleden te laten kennen. Een echt levendige belangstelling is echter alleen te verwachten als de materie ook levendig gebracht wordt.

Dat mag verwacht worden van de reeks Ach Lieve Tijd, die nu over Zeeland wordt uitgebracht.

Een reeks die kan putten uit de historie van een gebied met een zeer rijk verleden.

Want het Zeeland zoals we dat nu kennen is eigenlijk maar een momentopname in de geschiedenis. Zeelander was ooit een van de belangrijkste handelscentra van Noordwest-Europa. En Zeeland was meerdere malen het slagveld voor beslissende veldslagen. Zeeland was ook Vlaanderen en is dat deels ook altijd gebleven.

Ach Lieve Tijd zal aandacht besteden aan de eigen Zeeuwse gebeurtenissen en aan de weerslag van onze nationale historie in de regio.

En misschien ontdekken we dan wel dat in de Tachtigjarige Oorlog de Slag bij Rammekens belangrijker was dan het ontzet van Leiden of het turfschip van Breda.

De loop der geschiedenis is vanzelfsprekend nooit meer te veranderen, maar de kijk op onze eigen Zeeuwse geschiedenis kan nog wel steeds worden bijgesteld.

Ach Lieve Tijd zal veel mensen met andere ogen naar Zeeland laten kijken.

Drs. W.T. van Gelder

Commissaris van de Koningin in de provincie Zeeland

De inhoud van de 19 afleveringen

20

Het verzamelwerk ACH LIEVE TIJD – ZEELAND laat in 19 afleveringen 2000 jaar Zeeuwse historie zien. Elke aflevering behandelt in woord en beeld een afgerond thema. Al deze thema's vindt u, met een bondige inhoudsopgave, in het onderstaande overzicht terug. Een en ander geeft een afgewogen indruk van de verscheidenheid van te bespreken onderwerpen.

20

Het verzamelwerk is te bundelen in een verzamelband waarin alle 19 afleveringen kunnen worden bewaard. Op deze wijze stelt u een boekwerk samen waarin alle feiten, ontwikkelingen, achtergronden en verhalen gemakkelijk te raadplegen zijn. Elke maand verschijnt een nieuwe aflevering. De serie gaat van start met dit eerste nummer, getiteld 'Het rijke verleden'.

De Zeeuwen en hun rijke verleden

- * Het ontstaan van Zeeland
- * De historie in vogelvlucht
- * De vele oorlogen
- * Zeehelden en andere vooraanstaande Zeeuwen
- * De belangrijkste gebeurtenissen

De Zeeuwen en hun steden

- * Het ontstaan van de Zeeuwse steden
- * Smalsteden en hun ontwikkeling
- * Het leven in de middeleeuwse stad
- * De stedelingen en hun huizen
- * Van verstilde stadjes naar moderne woonplaatsen

De Zeeuwen en hun platteland

- * Het ontstaan van de dorpen
- * Vissersdorpen, boerendorpen, kerkdorpen, ringdorpen en dijkdorpen
- * Het dagelijkse leven
- * Ontmoetingsplaatsen op het dorp
- * Gebruiken bij geboorte, doop, hofmakerij, trouwen en sterven
- * Dorpsbewoners en hun leidende figuren

De Zeeuwen en hun strijd tegen het water

- * De vorming van de eilanden door natuur en mensenhand
- * Dijken en dammen
- * Alle belangrijke stormvloeden
- * Droogmakingen en gewonnen land
- * 1953 en het Deltaplan

De Zeeuwen en hun verkeer

- * Het verkeer over water
- * Verkeerswegen over de eilanden
- * Stoombootdiensten, trein, tram, bus en vliegtuig
- * Van paard en wagen, koets en voetverkeer naar fiets, brommer, auto en vrachtauto
- * Van moeilijke en lange reizen tot snelverkeer over dammen en bruggen

De Zeeuwen en hun scheepvaart

- * Het belang van de scheepvaart voor Zeeland
- * Ontdekkingsreizigers
- * De Verenigde Oost-Indische Compagnie
- * Het leven aan boord
- * Havens en havenplaatsen

De Zeeuwen en hun misdaad en straf

- * Misdadigers en hun straffen
- * Schout, schepenen en hun rakkers
- * Heksenvervolging en terechtstellingen
- * Grote misdaadzaken
- * Van nachtwakers naar politie, van tuchthuis naar gevangenis

De Zeeuwen en hun vertier

- * Kerkfeesten, kermissen en jaarmarkten
- * Ringrijden, gansrijden, strarijden, krullen en krulbollen
- * Sociëteiten, leesgezelschappen en verenigingen
- * Toncelverenigingen en muziekkorpsen
- * Strandleven, watersport en toerisme

De Zeeuwen en hun kunstenaars

- * Anonieme kunstenaars, redetijders, zilversmeden en beeldsnijders
- * Schrijvers, boekdrukkers, cartografen en graveurs
- * Uitvinders en geleerden
- * Bouwmeesters, schilders en componisten
- * Volkskunst en edele kunst

De Zeeuwen en hun armen en zieken

- * Armoede en hygiëne in vroeger tijden
- * Pest, cholera en typhus
- * Kwakzalvers, wonderdokters, heelmesters en chirurgijns
- * Zieken-, armen- en wezenzorg
- * Riolering en waterleiding
- * Ziekenhuizen, kuuroorden en sanatoria

De Zeeuwen en hun boeren

- * De opkomst van de Zeeuwse boeren
- * Veeteelt en akkerbouw
- * De dagelijkse werkzaamheden van het boerengezin
- * Gebruiken, gewoonten en feestelijkheden
- * Boeren, keuterboeren en landarbeiders
- * Van paardenkracht naar tractor

De Zeeuwen en hun wereldreizigers

- * Avonturiers, emigranten en vreemdelingen
- * Van der Putte, Krijnsen, Van de Perre, De Klerk, Versluys
- * Zeelandia en Nieuw-Zeeland overal ter wereld
- * Negentiende-eeuwse emigratie naar Brazilië en de Verenigde Staten
- * Het vertrek naar de grote stad

De Zeeuwen en hun oorlogen

- * Romeinen en Noormannen
- * Holland en Vlaanderen strijden om Zeeland
- * Oorlogen met Spanje, Frankrijk en Engeland
- * Zeeslagen en belegeringen
- * Ruzie om Zeeuws-Vlaanderen
- * De Eerste en Tweede Wereldoorlog

De Zeeuwen en hun handelaars

- * De verschillende markten en hun handelaars
- * Winkels en winkeliers
- * Mosselmannen en visverkoopsters
- * Beurtschippers
- * Winkels aan huis en reizende handelaars

De Zeeuwen en hun onderwijs

- * Wie ging vroeger naar school en hoe lang
- * Soorten scholen
- * Onderwijzers
- * Wat leerde men op school
- * Kinderarbeid

De Zeeuwen en hun vissers

- * Visgronden, vangstvormen en vissersschepen
- * Vissersplaatsen en -havens
- * Het vissersleven
- * Mosselen en oesters
- * De visserij en de Deltawerken

De Zeeuwen en hun ziel en zaligheid

- * Middeleeuwse geloofbeleving
- * Bijgeloof en hekserij
- * Nieuwe geloofsleer en afsplitsingen
- * Overheid, kerk en dagelijks leven
- * Kerkgang in de twintigste eeuw

De Zeeuwen en hun nijverheid

- * Molenaars, zoutzieders, wagenmakers, wolwevers en houtzagers
- * Gilden en hun gebruiken
- * Scheepsbouwers en hun werven
- * Chocolate-, suiker-, brood-, textiel- en conservenfabrieken
- * Opkomst van de moderne industrie

De Zeeuwen en hun bestuurders

- * Stadsbestuurders
- * Edelen en hun strijd om de macht
- * Het Huis van Oranje
- * Hoe leefden de Zeeuwse machthebbers
- * Zeeland, Brussel en Den Haag
- * Nieuwe democratische bestuurders

